

mutatókat valószínűleg alig befolyásolja a jelenlegi ismeretek alapján besorolhatatlannak minősített, de az előbbi osztályok valamelyikébe nyilván beletartozó néhány névrész jövőbeni pontos kategorizálása (68). A kötetet a rövid összefoglaló (69–70), a hivatkozott irodalom listája (71–4) és a melléklet (75) zárja.

A könyv lapjain a Mór környéki létesítmények elnevezéseinek, ezeken keresztül pedig általában a létesítményneveknek számos, a többi helynévtípusra nem vagy kevésbé jellemző sajátossága rajzolódik ki: például tipikusan belső keletkezésű, nem egyszer szokatlan szerkezetű névformák; a helyfajtajelölő névrészek változatossága, az egyes fajtajelölő névrészek kis megterheltsége a névanyagban; a megnevező funkciójú névrészek nem túlságosan jelentős szerepe; a létesítmény sajátosságai közül a használókat és a pontos elhelyezkedést azonosító névrészek gyakori előfordulása a névalakokban; mindez az olvasó számára érdekes és jól érthető formában.

BÖLCSKEI ANDREA

ÚJABB HELYNÉVTÁRAK SZATMÁR MEGYÉBŐL

**BURA LÁSZLÓ: Szatmár megye helynevei
(földrajzi nevei) 1–2.**

Státus Kiadó, Csíkszereda, 2008. 1. 417 lap, 2. 413 lap

**BURA LÁSZLÓ: Szatmár megye történeti-etimológiai helységnevtára
Státus Kiadó, Csíkszereda, 2011. 237 lap**

Hosszú évtizedes helynévkutató munkájának eredményeit összegző kötetek jelentek meg az elmúlt néhány évben BURA LÁSZLÓ tollából, a szerző szűkebb és tágabb szülőföldjének: Szatmárnémetinek és Szatmár megyének utcaneveiről, helységneveiről, történeti és jelenkori földrajzi neveiről.

A szülőváros utcaneveinek monográfiáját (Öt évszázad utcanevei. Szatmárnémeti, 2007) először a Magyar Névtani Dolgozatok 77. számaként jelentette meg BURA LÁSZLÓ 1988-ban, majd kibővítve és átdolgozva tette közzé 2007-ben. A levéltári forrásokból, kéziratok helytörténeti dokumentumokból, történeti térképekről gyűjtött névanyag az 1883-ig fellelhető népi neveket és a 2000-ig használatos hivatalos utcaneveket tartalmazza. A kötetet a Névtani Értesítő lapjain KISS MAGDALÉNA ismertette 2008-ban (NÉ. 30: 287–9).

A kétkötetes, a csíkszeredai Státus Kiadó gondozásában megjelent „Szatmár megye helynevei” méltó összefoglalása a szerző kitartó névgyűjtő tevékenységének, amelyet az 1950-es évektől a 2000-es évek elejéig folytatott. Kéziratok (Nagykároly és vidéke földrajzi nevei) és részletekben megjelent (Szatmári helynevek I. Magyar Névtani Dolgozatok 182. Bp.; Tövisháti helynevek. Magyar Névtani Dolgozatok 189. Bp.) gyűjteményeit további települések anyagával bővítette, fölhasználva a településmonográfiákban,

szakdolgozatokban található, e vidékre vonatkozó adatokat, egybeszerkesztve munkatársainak és tanítványainak 1960–2005 közötti gyűjtéseit.

A helynévtár egyik legnagyobb érdeme, hogy Szatmár megye teljes területét lefedi (ideértve a korábbi közigazgatási beosztás szerint Szilágy, illetve Ugocsa megyéhez tartozó településeket is), miközben a határon túli régiókból, Erdély nagy részéről főként csak egy-egy település, tájegység jelenkori helyneveiről jelenhetett meg részletes névmonográfia (a teljesség igénye nélkül: JANITSEK JENŐ, CSOMORTÁNI MAGDOLNA, HINTS MIKLÓS, PÉTER SÁNDOR és mások munkái). Munkája jól illeszkedik tehát a határokon belül az 1960-as évektől közzétett megyei-járási földrajzinév-kötetekhez, és az egész Erdélyre kiterjedő, ám túlnyomórészt történeti helyneveket közlő SZABÓ T. ATTILA-féle helynévtárhoz.

Az összegyűjtött névanyag egy soknemzetiségű táj nyelvi sokszínűségét is tükrözi. A sváb, illetve román lakosság hatása éppúgy előtűnik a magyar helynevekben, mint ahogyan azokon a településeken is felbukkannak magyar nevek, amelyekben hosszú ideje nem élnek magyar nyelvet beszélők. A kötet bevezetőjének tanúsága szerint a munkálatok kezdetén főleg a magyar többségű helységek névanyagát kívánták rögzíteni a gyűjtők, később viszont kiegészítették anyagukat a szórványfalvak adataival is.

A „jelenkori”, vagyis a 20. század második felében élő névanyag mellett sok történeti adatot is találunk a gyűjteményben. Ezek fontos forrása volt PESTY FRIGYES MIZSER LAJOS által kiadott, Szatmár megyére vonatkozó adattára, SZABÓ T. ATTILA helynévgyűjtésének Szilágy megyei kötete, valamint több 19–20. századi történettudományi munka (BOROVSKY SAMU, PETRI MÓR, SZABÓ ISTVÁN megyemonográfiái).

Az adattár felépítése a szerző korábbi munkáit, illetve a megyei-járási helynévköteteket követi. A kutatópontok neve az 1913-as hivatalos névfórmában áll (így a településsorrend alapja is). Az azonosítást a hivatalos román névváltozatot is tartalmazó tartalomjegyzék, valamint a névcikkek elején található egyéb magyar névforma, a román névváltozat, illetve ha van, a német és/vagy ruszin névalak megjelenítése segíti. A névcikk tartalmazza a településnevek legfontosabb történeti változatait, a lakosság számát a 2002-es népszámlálás alapján, illetve a magyarság számárányát a településen. A 131 település mindösszesen közel 20–25 000 belterületi és külterületi helynévnek betűrendben való felsorolása a nyelvjárási alakok fonetikus lejegyzésével, a térszíni formára és a művelési jellegre való utalással, a térképszámmal, a történeti alakokkal, illetve néhány esetben magyarázattal, népi etimológiával egészül ki. A települések névanyagát a bel- és külterület vázlatos térképe követi. Az azonos rendben, településenként közölt földrajzi neveket követően mennyisége és jelentősége miatt külön helyet kapott a második kötetben Szatmárnémeti történeti helyneveinek részletes gyűjteménye. A névtárban való eligazodást Szatmár megye területének térképe, a felhasznált rövidítések jegyzéke segíti, valamint szerepel a kötetekben a földrajzi köznevek értelmezésekkel együtt közzétett felsorolása, illetve a felhasznált források és művek jegyzéke is.

A 2011-ben megjelent „Szatmár megye történeti-etimológiai helységnevtára” a szerző 1997-ben hasonló címmel kiadott munkájának kiegészített, bővített változata. A bevezetésben olvasható visszaemlékezés szerint BURA LÁSZLÓ részben MIKESY SÁNDOR ösztönzésére kezdte el a Szatmár megyei helységnevek történetének és nyelvészeti magyarázatának megírását, részben pedig a MEZŐ ANDRÁS és NÉMETH PÉTER által összeállított Szabolcs-Szatmár megyei történeti-etimológiai helységnevtár mellé kívánta állítani Szatmár megye Romániához tartozó településneveinek hasonló monográfiáját.

Az adatanyag összegyűjtése és feldolgozása az 1970-es, 80-as években folyt, de megjelentetését előbb politikai, majd pénzügyi okok hátráltatták. Az újabb kiadást elsősorban az elmúlt másfél évtizedben hozzáférhetővé vált forrásanyag és szakirodalom tette szükségessé.

A kötetben a fentebb bemutatott névtárhoz hasonlóan az I. világháború előtti névváltozat szerint sorakoznak a névcikkek; a névváltozatok és a román névalakok mutatója a könyv végén található. A vizsgált települések között mind a mai (romániai) Szatmár megye helységei (beleértve a Szilágy és Ugocsa megyétől elcsatolt településeket is), mind pedig az egykori Nagybányai és Nagysomkúti járás helységei megtalálhatók; ez utóbbiak ma Máramaroshoz tartoznak. Külön fejezet foglalkozik az elpusztult települések neveivel is.

A történeti névadatok minél teljesebb összegyűjtéséhez és névmagyarozatainak megírásához a szerző gazdag történeti, nyelvészeti, földrajzi és térképes forrás- és szakirodalmi anyagot használt föl, így bőséges kiegészítéssel szolgál KISS LAJOS alapvető munkájában, a „Földrajzi nevek etimológiai szótára”-ban is megjelenő településnevek vizsgálatához. A kötet nyilvánvalóan fontos névtani és történeti tanulságain túl remélhetőleg azoknak a munkáknak is alapanyagul szolgál majd, amelyek a betűhíven közölt nagyszámú történeti helységnevedatokat a nyelvjárástörténet vizsgálatának szolgálatába állítják (l. a *Börvely* címszó alatt: 1216: *Beruei*, 1281: *Bervej*, 1320: *Berwe*, de: 1648: *Börvej*, 1808: *Börvény* stb.).

BURA LÁSZLÓ rendkívül értékes kötetei azt jelzik, van remény arra, hogy a teljes magyar nyelvterületről megbízható adatokkal és feldolgozó vizsgálatokkal rendelkezünk a magyar helynevekről. Bízunk benne, hogy a szerző tollából több hasonló munka lát még napvilágot. Reméljük, hogy művei (lehetőleg kereshető, elektronikus formában is) minél szélesebb körben elérhetővé, hozzáférhetővé válnak.

BÁRTH M. JÁNOS

SEBESTYÉN ZSOLT: BEREG MEGYE HELYSÉGNEVEINEK ETIMOLÓGIAI SZÓTÁRA

Bessenyei Könyvkiadó, Nyíregyháza, 2010. 168 lap

SEBESTYÉN ZSOLT eddigi helynévtani munkáiban a történelmi Magyarország északkeleti, keleti területének névanyagával foglalkozott. Korábbi vizsgálataiban Bereg megye Beregi járásából adott közre nagyobb mennyiségű, elsősorban élőnyelvi névanyagot, később az említett megyével érintkező Ung, Máramaros, Ugocsa, Szatmár, Szabolcs megyéknek a 19. század közepétől a 20. század első évtizedéig terjedő névadatait közölte levéltári források alapján adattári formában (Kárpátalja településneveinek történeti helynevei. Nyíregyháza, 2008). Jelen kiadványa a történeti irányvonalat folytatja, de a korábbi mikronévi anyag feltárásával ellentétben itt a makronevek (helységnevek) történeti feltárását láthatjuk.

A kötet a magyar nyelv- és névterület északkeleti peremén lévő történelmi Bereg megye több mint kétszáz településnévének etimológiáját és történeti adatait tartalmazza.